

In onderstaand overzicht staan alle items van het scoreformulier uitgebreider beschreven. Gebruik deze richtlijnen altijd als je filmmateriaal scoort. Bij elk item maak je eerst de keuze tussen WEL / NIET. Vervolgens specificeer je je keuze: bij WEL kies je tussen CONSISTENT of MEESTAL, bij NIET kies je tussen SOMS of NOOIT. In elk kader staan voorbeelden van hoe het gedrag van het kind eruit kan zien. Deze voorbeelden hoeven niet allemaal van toepassing te zijn om een WEL of NIET te kunnen scoren, maar zijn verschillende vormen of uitingen van een bepaalde categorie.

1. Kan fysieke bewegingen beheersen. <i>*Dit item gaat over de mate waarin een kind in staat is om onbedoelde fysieke bewegingen te beheersen en de mate waarin een kind in staat is om fysieke bewegingen binnen de gepaste grenzen van een activiteit te houden.</i>	
WEL (consistent of meestal) - Het kind respecteert persoonlijke ruimte – raakt andere kinderen niet ongevraagd aan, botst niet tegen ze aan en komt niet ongepast dichtbij andere kinderen. - Het kind kan stil zitten als de situatie daarom vraagt. - Het kind beweegt in een specifiek motorisch patroon in een duidelijk ritme (bv. Bij dansen in de klas). - Het kind gebruikt objecten op een doelgerichte manier (bv. Gebruikt pennen en stiften op de juiste manier). - Het kind verplaatst zich veilig in de klas (bv. Loopt van de ene hoek naar de andere tijdens een overgang van de hele klas). - Het kind struikelt over een stoel die niet helemaal is aangeschoven, maar herstelt zich vervolgens en gaat door met de betreffende activiteit.	NIET (soms of nooit) - Het kind kan niet stil zitten. - Het kind wriemelt, botst tegen andere kinderen aan, komt onbedoeld te dichtbij andere kinderen (in hun persoonlijke ruimte). - De bewegingen van het kind zijn onwillekeurig en ongecoördineerd (bv. Bij dansen in de klas ontbreekt ritme). - Het kind gebruikt objecten op een ongepaste manier (bv. Het kind springt over stoelen of laat stiften rondjes draaien op tafel). - Het kind rent door de klas om materialen of speelgoed te halen, of bij het verplaatsen van de ene activiteit naar de andere. - Het kind springt opgewonden op en struikelt over zijn/haar eigen voeten wanneer deze wordt geroepen om te verplaatsen.
2. Let op bij activiteiten. <i>*Dit item gaat over controle van aandacht.</i>	
WEL (consistent of meestal) - Het kind is het grootste deel van de tijd betrokken bij de taak. Het kind kijkt naar de leerkracht, klasgenoot, het boek, of materialen, waar hij/zij naar zou moeten kijken. - Het kind kijkt misschien kort weg, maar hervat uit zichzelf de aandacht voor de taak. - Het kind is fysiek betrokken bij de activiteit (bv. tekenen, bouwen, lezen, opruimen). - De aandacht wordt vastgehouden tot de taak of activiteit klaar is.	NIET (soms of nooit) - Het lukt het kind niet om op te letten. Hij/zij dwaalt fysiek af of kijkt naar andere dingen in de klas, zonder mee te doen aan de taak. - Het kind lijkt afgeleid. Pogingen van de leerkracht of een klasgenoot om het kind weer te betrekken, zijn niet effectief. - Het kind vraagt constant om hulp of onderbreekt andere kinderen, zonder zelf daadwerkelijk met de specifieke activiteit of taak bezig te zijn.

3. Kan de aandacht verplaatsen *binnen* een activiteit of taak.

**Dit item gaat over het verplaatsen/verleggen van aandacht van het ene naar het andere op basis van waar de situatie om vraagt.*

**'Niet van toepassing' optie. Om dit item te kunnen scoren, moet de situatie erom vragen dat het kind zijn/haar aandacht verlegt binnen één activiteit of overgang (bv. eerst luisteren naar een klasgenoot en daarna naar de leerkracht, eerst luisteren naar de leerkracht en daarna beginnen met een activiteit, eerst tellen van voorwerpen en daarna het aantal op een werkblad noteren, of omschakelen tussen tekenen en schrijven). Deze noodzaak tot verleggen van aandacht komt vaak voort uit de situatie, niet uit het kind zelf.*

**Dit item gaat over het verleggen van aandacht en niet over het aanpassen van een emotie (emotieregulatie; dat valt onder item 13).*

**Zie definitie van "shifting" in de handleiding.*

WEL (consistent of meestal)

- Het kind is in staat om van rol te wisselen in een spel of in een duo-taak, zonder ondersteuning (zowel fysieke/verbale ondersteuning als andere soorten aanwijzingen van klasgenoten en leraren. Gesprekken tussen kinderen tijdens het wisselen van kleding in een rollenspel vallen niet onder 'ondersteuning', dus in dergelijke gevallen is de codering "WEL")
- Het kind kan de aandacht verleggen van de ene spreker naar de andere.
- Het kind onderbreekt een activiteit om zo de aandacht te verleggen naar de instructie van de leerkracht.
- In een lange activiteit (bv. opruimen), kan het kind switchen van het ene deel van de activiteit naar het volgende deel, zonder ondersteuning (bv. stoppen met spelen en dingen in de kast leggen).
- Een kind kan afwisselen tussen tekenen en schrijven, als het bijvoorbeeld zijn/haar naam boven een tekening plaatst. Of wisselen tussen tekenen en een punt van het potlood slijpen.
- Het kind kan afwisselen van het kijken naar een alfabet kaart (welke letter heeft welke vorm) naar het schrijven van een letter; of kan afwisselen tussen het schrijven van een letter naar het herinneren/noemen van de betekenis (dus aandacht van woord/boodschap naar klank/symbolen en weer terug). Of het kind kan afwisselen van het kijken naar een voorbeeldplaat (is het een grote beer of een kleine beer) naar het neerleggen van het juiste dier.
- Het kind kan wisselen van het uitdelen van kaarten, naar het sorteren van kaarten, naar het spelen met kaarten, naar het opletten welke kaarten je in handen hebt, naar het opletten wat de andere kinderen doen etc.
- Het kind kan omschakelen van luisteren naar het opsteken van een hand of het beantwoorden van een vraag.

NIET (soms of nooit)

- Het kind blijft hangen in een activiteit of een onderdeel van de activiteit.
- Het kind raakt zo afgeleid dat hij de taak vergeten is, als hij probeert de aandacht even te verleggen naar een nieuw onderdeel van de activiteit.
- In een lange activiteit blijft het kind dezelfde manier van aanpak herhalen, of gaat terug naar de eerste aanpak als er geen ondersteuning is om hem/haar verder te helpen in de taak.
- Tijdens een klassenactiviteit, lijkt het kind misschien aandachtig, maar voegt te laat in als de leerkracht de groep om een (gezamenlijk) antwoord vraagt, of draait zijn/haar hoofd niet mee van de leerkracht naar een andere spreker.

4. Behoud de aandacht bij / herpakt snel de aandacht in geval van een verstoring/onderbreking.

**Dit item gaat over de mate waarin een kind in staat is om aandacht vast te houden tijdens een acute verstoring/onderbreking, of in staat is om snel de aandacht op de taak te herpakken na kort te zijn afgeleid hierdoor.*

**Verstorings/onderbrekingen zijn: acuut en gericht op het kind OF acuut en van invloed op de hele klas. Het verstoort de “flow” van de klas of van het kind (bv., een alarm dat afgaat, de leerkracht loopt de klas uit etc.).*

**Er is een optie om “niet van toepassing” te scoren. Om het item te scoren moet het kind zichtbaar gestoord of onderbroken worden.*

**Zie definitie van “disruption” in de handleiding.*

WEL (consistent of meestal)

- Het kind is in gesprek of bezig met een activiteit, is kort afgeleid, maar gaat dan weer verder waar hij/zij gebleven was.
- Het kind luistert en draait dan even weg om te luisteren/kijken naar de verstoring/onderbreking, maar draait dan weer terug.
- Een andere leerling stoot tegen het kind aan, maar het kind gaat vervolgens gewoon door met de activiteit.
- Een leerling onderbreekt wat het kind doet door te praten, maar het kind gaat vervolgens gewoon door met de activiteit.
- Er is een hard geluid in de omgeving (bv. een sirene, of een schoolbel) dat de aandacht trekt, maar het kind gaat al snel weer door met de activiteit.
- Het kind is vrij aan het spelen (bv. een puzzel maken), en plots roept een leerkracht de kinderen naar het raam om te kijken naar een vogel, of een ouder komt ineens de klas binnen; het kind kijkt even en gaat daarna weer verder met de activiteit.

NIET (soms of nooit)

- Het kind is in gesprek of bezig met een activiteit, is afgeleid, en gaat vervolgens niet meer door met de activiteit of het gesprek.
- Het kind luistert, is afgeleid en gaat vervolgens niet meer terug naar de activiteit waar hij/zij eerst mee bezig was, maar gaat iets anders doen.
- Het duurt lang voor het kind weer verder gaat met de activiteit na de verstoring.
- Het kind raakt de draad kwijt bij het spel en in plaats van dat hij/zij weer verder gaat met spelen, gaat het andere dingen doen of met klasgenootjes praten.
- Het kind stopt met de activiteit om naar de leerkracht te luisteren / te gaan, maar gaat nooit meer terug naar de activiteit (bv. hij/zij was een puzzel aan het maken, gaat naar het raam om naar buiten te kijken en gaat vervolgens in de leeshoek zitten).
- Het kind gaat volledig op in de verstoring/onderbreking.

5. Kan afleiding tijdens een activiteit negeren.

**Dit item gaat over controle van aandacht bij kleine afleidingen in de omgeving van het kind. Een kleine afleiding is bijvoorbeeld omgevingsgeluid of praten in de klas, maar het is geen grote verstoring/onderbreking zoals onder item 4 wordt omschreven.*

**Voor dit item is de basisaannname dat het kind dit WEL kan (dus bij geen opvallende zaken is het WEL). De codeur kan alleen iets observeren als het kind dit NIET kan.*

**Dit item kan gecodeerd worden zonder dat het kind zichtbaar afgeleid is of de draad kwijt raakt (in tegenstelling tot item 4).*

**Zie definitie van “distraction” in de handleiding.*

WEL (consistent of meestal)

- Het kind negeert omgevingsgeluid en blijft gewoon doorwerken aan een taak.
- Het kind is niet gestoord door afleiding in de klas. Het kind blijft aandachtig en betrokken bij de taak.
- Het kind is misschien kort afgeleid maar gaat uit zichzelf weer verder met de taak

NIET (soms of nooit)

- Het kind heeft meer aandacht voor afleidende dingen dan voor de eigen taak.
- Herhaalde pogingen om de aandacht van het kind te behouden of terug te krijgen bij de taak zijn vruchteloos.

(bv. Het kind is bezig met een werkblad als er een andere klasgenoot langsloopt; hij/zij kijkt kort op en gaat vervolgens verder met het werkblad). • Het kind kan eigen werk pauzeren om naar de leerkracht te luisteren die feedback geeft aan een andere klasgenoot die dezelfde activiteit uitvoert.	• Substantieel ingrijpen van de leerkracht om het kind weer bij de les te krijgen, zoals bij het kind gaan staan en wijzen naar het papier; of helpen om door te gaan, werkt slechts tijdelijk. • Het kind begint of gaat mee in de afleiding, begint zelf andere kinderen af te leiden, of leidt zichzelf af (bv. Speelt met een horloge of kledingstuk; initieert gesprek met een klasgenoot tijdens een klassikale les). • Het kind kiest ervoor om een bordspel te doen tijdens vrij spelen, maar draait dan naar en praat met een groep kinderen die bij een andere activiteit betrokken zijn, zonder over te schakelen naar hun activiteit of het bordspel te spelen. • Het kind kijkt herhaaldelijk op naar de videograaf/codeerder en probeert een gesprek met hem/haar aan te gaan.
6. Kan zelf een activiteit plannen en die planning in de gaten houden. <i>*Dit item gaat over plannen en zelfbewustzijn en niet zozeer over het reageren op instructies van volwassenen. Het gaat zowel om het plannen van een handeling die in de toekomst gaat plaatsvinden, op de korte- of lange-termijn, als om het monitoren en zichzelf corrigeren om een bepaald doel te bereiken. Het is dus niet nodig dat de codeur het plan uitgevoerd ziet worden.</i> <i>*Er is een optie om “niet van toepassing” te scoren. Deze manier van plannen komt niet altijd voor in kleuterklassen, maar komt meer voor bij oudere kinderen.</i>	
WEL (consistent of meestal) • Het kind bespreekt eerst zijn/haar plannen voordat hij/zij begint met een activiteit (bv. “Eerst ga ik X, dan doe ik Y” of “Ik ga eerst lezen en dan is het jouw beurt”). • Het kind maakt een plan en voert dat plan ook uit tijdens de activiteit (bv. het volgen van een spel plan). • Het kind monitort zijn/haar eigen handelingen en reflecteert hierop, en corrigeert eventuele fouten (bv. schrijven, doorstrepen/uitgummen, opnieuw schrijven). Echter, het ondertitelen van een activiteit moet worden gecodeerd als ‘niet van toepassing’ (bv. Een kind zegt: ‘Ik teken een boom’ als hij/zij een boom tekent). • Het kind onderneemt actie om een voorspelde ongewenste situatie te voorkomen (bv. Het kind past voorzichtig een blokkentoren aan als deze wiebelt om te voorkomen dat de blokken vallen). • Het kind hoort de leerkracht feedback geven aan een andere klasgenoot en betreft die feedback op zijn/haar eigen werk (bv. Het kind hoort de leerkracht tegen een andere klasgenoot zeggen om ‘punten aan het eind van de zin toe te voegen’ en controleert dan zijn/haar eigen werk en voegt punten toe).	NIET (soms of nooit) • Het kind stort zich in een activiteit zonder te pauzeren om te bedenken wat de bedoeling is. • Het kind maakt een plan en vergeet het plan direct of werkt niet volgens het plan. • Het kind herkent een fout niet of denkt niet over een fout na. • Het kind maakt een plan, maar het plan komt niet overeen met de richtlijnen van de activiteit/taak. • Het kind maakt een plan, maar is niet flexibel genoeg om het plan aan te passen als dat nodig is (bv. Het kind besluit om als eerst te beginnen bij een bordspel en raakt van slag als een ander kind wil loten wie er eerst mag). • Het kind rond iets (een werkje of een puzzel) af en gaat vervolgens ergens anders heen, zonder iets te doen met het resultaat (bv. een puzzel opruimen of een werkje ergens veilig wegleggen). • Voordat de activiteit begint, instrueert de leerkracht de kinderen om zich te richten op een bepaald element in de opdracht (bv. ‘Let op dat je een punt

• Het kind begint opnieuw met een activiteit om het dit keer correct te kunnen uitvoeren (bv. het kind kan vergeten om tijdens een overgang stiften op te ruimen, maar merkt dit op en corrigeert zichzelf). • Het kind denkt hardop na over het doel van een activiteit en hoe hij/zij dit doel kan bereiken (bv. hoeveel kinderen er per leerhoek mogen spelen, zoals in de poppenhoek of in het winkeltje). • Het kind lijkt een plan te maken/te volgen, ook al wordt dat plan niet woordelijk uitgesproken. (bv. stoppen, om zich heen kijken in het lokaal, wijzen en verder bewegen). • Het kind houdt in de gaten wat anderen doen tijdens activiteiten in duo's of met een kleine groep (bv. herinnert anderen aan de regels of dat het hun beurt is tijdens een kaartspel). • Het kind doet iets met wat hij/zij gemaakt heeft om het te bewaren (bv. haalt een schilderwerk van de ezel of laat het de leerkracht ergens ophangen om te drogen; of legt een knutselwerk in de "mee-naar-huis-bak"); het kind rond de activiteit/taak af (vb. stopt de puzzel terug in de doos). (Een routine activiteit zoals het plaatsen van een werkje in een eigen laatje/kastje moet worden gecodeerd onder item 10) • Het kind komt dingen te weten door de leerkracht of een klasgenoot om hulp te vragen of hulpmiddelen in het klaslokaal te gebruiken, zoals een lijst met de dagen van de week of de jaargetijden. • Het kind beschrijft zijn/haar eigen actieplan voordat het begint met spelen (bv. 'Eerst breek je je arm, dan doe ik daar verband om...').	aan het einde van elke zin zet'), maar tijdens de activiteit richt het kind zich niet op dit element zonder directe hulp.
7. Kan luisteren. <i>*Dit item gaat over controle van aandacht en of het kind in staat is om een andere spreker te volgen, zonder hem/haar te onderbreken of afgeleid te raken.</i> <i>*Er is een optie om "niet van toepassing" te scoren. Om dit item te coderen, moet er aantoonbaar luisterend gedrag geobserveerd zijn. Als het onduidelijk is of een kind luistert, moet de code N/A worden genoteerd.</i>	
WEL (consistent of meestal) • Het kind luistert naar de spreker (bv. leerkracht, klasgenoot) wanneer die persoon begint te praten. • Het kind reageert op wat er wordt gezegd (bv. herhaalt wat er wordt gezegd, geeft een antwoord op een gestelde vraag, mengt zich in een gesprek, kijkt naar materialen waar de spreker aan refereert, volgt instructies op).	NIET (soms of nooit) • Het kind luistert niet naar de spreker wanneer die persoon aan het praten is, maar kijkt rond naar andere dingen en afleiding in de klas. Het kind raakt betrokken bij andere dingen. Het kind draait fysiek de rug toe of draait weg van de spreker. • Het kind doet niet mee, ook al probeert de leerkracht hem/haar er opnieuw

• Het lichaam van het kind is gedraaid naar de spreker. Het kind kijkt heen en weer naar de spreker en de materialen (bv. boeken, speelgoed, activiteit/taak) waar de spreker over praat. • Het kind stelt vragen die relevant zijn op dat moment of vraagt om extra uitleg als hij/zij iets niet begrepen heeft. • Het kind merkt een fout van een klasgenoot of de leerkracht op. • Het kind negeert een gesprek dat naast hem/haar plaatsvindt, maar luistert goed wanneer het passend is om dit te doen.	bij te betrekken. • Het kind onderbreekt de spreker. Het kind praat door andere mensen heen. • Het kind begint te praten over iets heel anders, wat niet aan de orde is. • Het kind luistert niet naar de leerkracht die hardop voorleest, maar is aan het luisteren naar een klasgenoot. • Het kind mist een auditief signaal (bv. Het kind wacht op een overgang maar reageert niet wanneer zijn/haar naam wordt geroepen).
8. Onthoudt en volgt een reeks instructies op, of rondt activiteit waarbij meerdere stappen vereist zijn af. <i>*Dit item gaat over werkgeheugen en het actief ophalen van stappen.</i> <i>*“Niet van toepassing” optie. De codeur moet zien of horen dat de leerkracht of een klasgenoot instructies geeft van tenminste 3 stappen, of moet vrij zeker kunnen inschatten op basis van de situatie welke stappen het kind moet volgen. Overgangen zoals opruimen kunnen routine zijn geworden en worden hier dus niet gecodeerd, tenzij de instructies die voor deze transitie gegeven worden duidelijk afwijkend zijn.</i> <i>*Zie definitie van “routine” in de handleiding.</i>	
WEL (consistent of meestal) • Het kind voert zelf een aantal instructies in de juiste volgorde uit (en deze instructies zijn geen routine). • Het kind helpt andere kinderen om instructies op te volgen (bv. herinnert kinderen eraan wat ze moeten doen). • Het kind herinnert de regels of stappen van een nieuw spel en hoe het gespeeld moet worden, zonder hulp van de leerkracht.	NIET (soms of nooit) • Het kind volgt de instructies niet op. Het kind begint misschien met een deel, maar loopt vast. • Meerdere herhalingen zijn nodig om het kind door de eerste stap van instructies te helpen. • Het kind volgt alleen wanneer elke stap wordt voorgedaan of voorgezegd. Het kind kan het niet zelf herhalen.
9. Werkt samen en/of volgt de regels van de groep in omgang met klasgenoten. <i>*Dit item gaat over peer-to-peer regulatie en het volgen van normen/regels die expliciet zijn opgesteld door de groep, in plaats van ongeschreven sociale normen.</i> <i>*Dit item kun je het beste observeren in vrij spel, toneelspel of interactieve activiteiten; en in situaties waar er wordt verwacht/toegestaan wordt dat kinderen samen spelen of samenwerken.</i> <i>*Er is een optie om “niet van toepassing” te scoren als er niet hoeft te worden samengewerkt bij de activiteit.</i>	
WEL (consistent of meestal) • Tijdens vrij spelen, accepteert het kind aanpassingen of veranderingen, of zorgt zelf voor een verandering van het verhaal of voegt nieuwe rollen toe. Het kind stelt een vervolg voor op de eerste verhaallijn. Het kind verandert de rollen passend bij de nieuwe verhaallijn. Dit doet het kind uit zichzelf (zonder de leerkracht).	NIET (soms of nooit) • Het kind negeert de regels en rollen tenzij de leerkracht ingrijpt of helpt. • Het kind speelt niet mee met wat andere kinderen voorstellen zonder hulp van de leerkracht. • Het kind raakt van streek wanneer hij/zij een spel speelt of aan een activiteit werkt (bv. kan er niet mee omgaan dat hij/zij niet als eerste mag beginnen)

• Het kind volgt regels of suggesties van andere kinderen op zonder ondersteuning (zowel fysieke/verbale ondersteuning als andere soorten aanwijzingen van klasgenoten en leraren) • Het kind stuurt (een) ander(e) kind(eren) in het volgen van de regels (bv. hen herinneren aan wat ze zouden moeten doen). • Het kind is eerlijk tijdens het toepassen of maken van nieuwe regels (bv. “Ik ging deze keer eerst, dus nu is het jouw beurt. Jij bent nog niet aan de beurt geweest.”). • Het kind overlegt over beurten met klasgenoten of accepteert hun voorstel, tijdens een activiteit. • Het kind is flexibel in het maken of aanpassen van regels. Het kind praat met andere kinderen over het veranderen van de regels. Het kind past de regels aan voor een jonger kind of een kind die het spel moeilijk vindt. • Het kind bespreekt de regels tijdens het spel en volgt de regels die zijn opgesteld door klasgenoten (bv. Alleen de moeder mag koken, de kinderen moeten aan tafel blijven zitten). • Het kind reageert als een klasgenoot aangeeft dat het nu ‘nacht’ is, bedtijd in het fantasiespel, door te gaan liggen en doen alsof hij/zij slaapt. • Het kind spreekt met een ‘baby stem’ de woorden op kaarten hardop uit, nadat klasgenoten hebben besloten dat ze het spel op een ‘gekke’ manier willen spelen. • Het kind stuurt het spel, terwijl een ander er vrolijk mee akkoord lijkt te gaan.	zonder ondersteuning van de leerkracht). • Het kind kan zich niet aanpassen aan suggesties of regels opgelegd door anderen. • Het kind onttrekt (bijv. weglopen) zich geheel aan een sociale situatie omdat hij/zij niet de regels wil opvolgen. • Het kind overtreedt de regels of verandert deze zonder overleg of inbreng van anderen. • Het kind verandert de regels naar haar/zijn zin om een spel te kunnen winnen of een activiteit goed te kunnen doen. • Het kind is niet flexibel (rigide) in het hanteren van de regels en kan zich niet aanpassen aan veranderingen, of andere normen die worden voorgesteld door de groep. • Het kind leidt het spel ook al zijn zijn/haar klasgenoten het er niet mee eens of zijn ze ontevreden erover.
10. Volgt uit zichzelf de regels op en voegt zich naar de dagelijkse gang van zaken in de klas. <i>*Dit item gaat over de mate waarin een kind in staat is om zich aan te passen (reguleren) aan de verwachtingen en regels in de klas. Dit kan betrekking hebben op de regels in de klas over hoe je met elkaar omgaat en hoe je je gedraagt.</i> <i>*Voor dit item is de basisaannname dat het kind dit WEL kan (dus bij geen opvallende zaken is het WEL), tenzij er duidelijk blijkt dat het kind het niet kan. Dit is omdat een klas zo veel regels en routines kan hebben dat zelfs een gedetailleerde aanwijzing van de leerkracht nooit alle verwachtingen bevat. Bijvoorbeeld, als de leerkracht de kinderen vertelt om hun leesmateriaal weg te leggen, de stoelen aan te schuiven en naar het tapijt te lopen, heeft zij niet gezegd ‘doe jullie boeken voorzichtig dicht en leg ze terug op de juiste boekenplank. Duw niet een andere klasgenoot als deze in de weg staat. Gooi niet met je boeken. Plaats jullie boeken zo op de boekenplanken dat de omslag en bladzijden plat liggen...enz.’</i> Zie definitie van routine in de handleiding.	
WEL (consistent of meestal) • Het kind gedraagt zich uit zichzelf volgens de dagelijkse gang van zaken (bv. in een rij gaan staan, opruimen). De leerkracht geeft aan wat er gaat gebeuren, maar dat is voldoende. Het kind volgt de routine zonder extra hulp/herinnering.	NIET (soms of nooit) • Het kind gedraagt zich niet volgens de dagelijkse gang van zaken. • Een ander kind of de leerkracht moet voordoen wat de bedoeling is (dagelijkse gang van zaken) of moet het kind verbaal helpen herinneren om

• Het kind hoeft er niet aan herinnerd te worden dat het de regels moet volgen (bv. zachtjes praten (liniaalstem), je hand opsteken voordat je begint met praten, handen bij jezelf houden). • Het kind loopt vooruit op de dagelijkse gang van zaken (bv. door te zeggen “het is toch tijd om op te ruimen?”). • Het kind herinnert andere kinderen aan de regels of verwachtingen. • Het kind volgt instructies of rondt een toegewezen taak af.	door te gaan na een paar eerste stappen. • Het kind wordt afgeleid tijdens het volgen van de dagelijkse gang van zaken of het lukt niet om de regels op te volgen hiervan (of bij elke andere activiteit). • Het kind gaat tegen de regels in, ongeacht of de leerkracht het ziet. • Het kind heeft veel herinneringen nodig van de leerkracht en/of klasgenoten om zich aan de regels/verwachtingen in de klas te kunnen houden. • Het kind volgt niet de normatieve regels met betrekking tot om de beurt praten, hand opsteken enz. (bv. Door anderen heen praten tijdens een klassikale activiteit).
11. Kan de overgang maken naar nieuwe activiteiten, taken of delen van de dag. <i>*Dit item gaat over het stoppen met de ene activiteit en het overgaan naar de volgende activiteit.</i> <i>*De codeur beschrijft de overgang die plaatsvindt.</i> <i>*Er is een optie om “niet van toepassing” te scoren.</i> <i>*Zie definitie van “transitie” in de handleiding.</i>	
WEL (consistent of meestal) • Het kind gaat uit zichzelf over van de ene taak naar de andere taak (bv. van groepsactiviteit naar opruimen), zonder te blijven hangen in de taak waarmee het kind eerst bezig was. • Het kind is klaar om met de nieuwe activiteit te starten zodra de activiteit waarmee hij/zij bezig was is afgerond. • De overgang gaat snel en vloeiend. Het kind treuzelt niet en raakt niet afgeleid. • Het kind doorloopt de overgang goed, al kan het zijn dat hij/zij de instructies van de transitie niet goed opvolgt (bv. Het kind wordt gevraagd naar een andere hoek te springen als een konijn. Het kind gaat naar de volgende hoek zoals opgedragen, maar springt niet als een konijn).	NIET (soms of nooit) • Het kind is niet klaar om te beginnen met de overgang en blijft hangen in de vorige activiteit nadat hem/haar is gevraagd om verder te gaan naar de volgende activiteit. • Het kind stopt niet met een activiteit totdat de leerkracht of een klasgenoot ingrijpt. • Het kind raakt afgeleid en dwaalt rond in het lokaal tijdens de overgang van de ene activiteit naar de andere, en raakt betrokken bij iets anders wat zijn/haar aandacht trekt. • De leerkracht moet het kind de hele tijd vanaf het eind van de ene activiteit tot aan het begin van de nieuwe activiteit begeleiden. • Het kind is niet klaar om te starten met een nieuwe activiteit op het moment dat het begint.
12. Inhibeert ongepaste of automatische reacties en laat gepaste reacties zien. <i>*Dit item gaat over impulsbeheersing op het moment zelf.</i> <i>*Voor dit item is de basisaannname dat het kind dit WEL kan (dus bij geen opvallende zaken is het WEL). De codeur ziet het alleen als het kind dit NIET kan.</i>	
WEL (consistent of meestal) • Het kind gebruikt de juiste vaardigheden om te krijgen wat hij/zij wil, in plaats	NIET (soms of nooit) • Het kind gedraagt zich impulsief (bv. pakt speelgoed af om zijn/haar zin te

van iets af te pakken of te duwen. • Het kind doet succesvol mee met spellen waarbij het zich aan bepaalde regels moet houden (bv. rood licht/groen licht; het “Commando” spel). • Het kind reageert gepast in de klas (bv. flapt er niets uit, doet mee met nazeggen, wacht op zijn/haar beurt, steekt zijn/haar hand op) • Het kind wacht in een rij, in plaats van gelijk naar voren te rennen. • Het kind kan een beetje wiebelen, maar maakt geen plotselinge, grote bewegingen	krijgen). • Het kind flapt er woorden/zinnen uit en praat constant door anderen heen. Het kind is niet in staat om te wachten. • Het kind doet niet goed mee met spellen waarbij het zich aan bepaalde regels moet houden (bv. zegt verboden woorden, kan gedragspatronen niet aanpassen). • Het kind springt op en rent naar de volgende activiteit voordat de leerkracht het signaal voor de overgang geeft.
13. Is in staat zijn/haar emoties (niveau van opwindning) aan te passen of is in staat om ervoor te zorgen dat emoties/opwindning (<i>arousal</i>) op een acceptabel niveau blijven voor in de klas (bv. Wordt enthousiast of kalmeert zichzelf). <i>*Dit item gaat over emoties/opwindning (bv. Woede, angst, verdriet, zorgen, opwindning, blijdschap, ongenoegen, verveling), en emotieregulatie die passend is binnen de context.</i> <i>*De algemene doelen van een klas zijn belangrijk bij het coderen van dit item. Kinderen moeten hun emoties zo reguleren dat ze daarmee voldoen aan de verwachtingen in de klas (in plaats van te voldoen aan zijn/haar eigen doelen), zodat de mate van emoties/opwindning overeenkomt met dat van klasgenoten/de leerkracht.</i> <i>*Voor dit item is de basisaanname dat het kind dit WEL kan (dus bij geen opvallende zaken is het WEL).</i>	
WEL (consistent of meestal) • De mate van emotie/opwindning (<i>arousal</i>) blijft op een gepast niveau (bv. glimlacht als andere klasgenoten glimlachen). • Het kind sluit aan bij de gevoelens van de andere kinderen zonder te overdrijven. • Het kind kan zichzelf snel kalmeren wanneer hij/zij opgewonden is of van streek is. • Het kind laat een gepaste mate van enthousiasme zien voor activiteiten en neemt vrolijk deel. • Het kind kalmeert andere kinderen en helpt hen om hun emoties in toom te houden. Het kind helpt bv. een kind wat van streek is. • Het kind kan zijn/haar stem, intonatie, beweging etc. gebruiken om aan te sluiten bij de mate van <i>arousal</i> die past bij het personage van de rol die ze spelen (bv. het spelen van een huilende patiënt in een ziekenhuis ook al is zijn/haar emotionele toestand anders). • Het kind kan onrustig zijn, maar laat geen emotionele opwindning zien. • Het kind zorgt ervoor dat zijn/haar niveau van enthousiasme op een passende manier aansluit bij de activiteit of bij klasgenoten.	NIET (soms of nooit) • De regulatie van het kind komt niet overeen met de opwindning van zijn/haar klasgenoten (bv. Andere kinderen lachen terwijl het kind kalm is). • Het kind is overenthousiast en reageert niet op signalen of hulp van de leerkracht en klasgenoten. • Het kind kan niet kalmeren wanneer hij/zij van streek of boos is. De emotionele toestand van het kind is van invloed op de ene na de andere activiteit. • Het kind wordt té emotioneel in reactie op dezelfde dingen tijdens dezelfde activiteiten. • De emotionele toestand van het kind hindert hem/haar in het afmaken van activiteiten.

14. Is in staat om gedrag te reguleren dat samenhangt met zijn/haar emoties/opwinding.

**Dit item gaat over de mate waarin een kind in staat is om zijn/haar gedrag te beheersen, ook wanneer hij/zij van streek, boos of opgewonden is.*

**Er is een optie om “niet van toepassing” te scoren. Het kind moet emotionele opwinding laten zien (bv. boosheid, angst, verdriet, zorgen maken, opwinding, blijdschap, ontevredenheid) om dit item te kunnen coderen. De codeur mag niet een emotionele toestand bij het kind veronderstellen zonder dat daar duidelijk bewijs van is in het gedrag (bv. gezichtsuitdrukkingen, lichaamsbewegingen of de toon van de stem).*

WEL (consistent of meestal)

- Het kind kan goed omgaan met een conflict, frustratie of teleurstelling zonder dit op iets of iemand af te reageren.
- Het kind kan opwinding of blijdschap beheersen op een manier die gepast is gezien de omstandigheden (in de klas) (bv. glimlachen en lachen, maar niet opspringen uit zijn/haar stoel of schreeuwen).
- Het kind laat zien dat hij/zij moeite doet om zijn/haar gedrag te beheersen (bv. zit stil maar is zichtbaar opgewonden of van streek).
- Het kind kan zijn/haar gevoel omschrijven en vervolgens verder gaan met waar hij/zij mee bezig was.
- Het kind werkt aan de doelen van de klas (bv. maakt een activiteit af) ook als hij/zij emotioneel/opgewonden is (bv. enthousiast of van streek).
- Het kind laat blijken dat hij/zij de activiteit niet wil doen, maar doet het toch.

NIET (soms of nooit)

- Het kind reageert ongepast op een emotionele situatie (bv. reageert agressief of zeurderig/sip bij boosheid/ frustratie, schreeuwt of gilt wanneer opgewonden/van streek).
- Het kind reageert emotioneel en kan zich niet over de situatie heen zetten, ook niet met hulp van de leerkracht of klasgenoten.
- Het kind kan een activiteit niet afronden vanwege zijn/haar emotionele toestand.
- Het kind geeft uiting aan zijn/haar ongenoegen op een ongepaste manier (bv. Zeuren, agressie).

15. Is in staat om ergens op te wachten (om de beurt te krijgen, te praten, op spullen etc.).

**Dit item gaat over het volgehouden inhibitie, in dit geval gaat het om wachten.*

**Er is een optie om “niet van toepassing” te scoren. Dit item mag alleen worden gecodeerd als de situatie er duidelijk om vraagt dat het kind ergens of op iemand moet wachten, in plaats van gevallen waarin er sprake is van een korte pauze (item 12 gaat hierop in). Bijvoorbeeld, vraag en antwoord met de hele klas of een gesprek met 3 of meer klasgenoten zijn situaties waarbij wachten aan de orde is, terwijl het wachten tijdens één-op-één gesprekken vaak onduidelijk is en bij dit item niet mag worden gecodeerd. Ook mogen situaties waar de leerkracht de leerlingen bezighoudt of vermaakt niet gecodeerd worden. Bijvoorbeeld, een klassikale les waar kinderen om de beurt op het smartboard mogen schrijven mag niet worden gecodeerd als wachten, omdat er van de leerlingen wordt verwacht dat zij kijken en leren van anderen: alhoewel het kan zijn dat kinderen tijdens een dergelijke activiteit moeten wachten als de leerkracht de les pauzeert om te vragen om vrijwilligers of om extra materiaal te verzamelen.*

WEL (consistent of meestal)

- Het kind kan wachten wanneer dat van hem/haar verwacht wordt, (bv. Tot het zijn/haar beurt is bij een spel, bij het delen van spullen zoals speelgoed) of voor het krijgen van aandacht van de leerkracht (bv. De leerkracht gaat rond de klas voor 1-op-1 contact, kind wacht op zijn/haar beurt om een vraag te stellen).
- Het kind wacht en kijkt zelfstandig toe totdat het zijn/haar beurt is.

NIET (soms of nooit)

- Het kind wacht niet op zijn beurt. Het kind dringt voor in de rij, praat voor zijn beurt, of pakt spullen uit de handen van anderen.
- Het kind verstoort de activiteit van anderen, praat door klasgenoot heen of steelt de beurt van de klasgenoot of verlaat de activiteit.
- Het kind moet er constant aan herinnerd worden door een volwassene om

• Het kind wacht met praten totdat het gepast is om te reageren (bv. een leerkracht kan een teken geven aan de groep wanneer er gereageerd mag worden, het kind beweegt niet tijdens het 'bevries' moment als onderdeel van het beweeg-en-bevries spel). • Het kind wacht tot een ander kind beweegt in plaats van voor te dringen om iets te pakken te krijgen (bv. speelgoed). • Het kind kan wachten tot de muziek stopt voordat het 'bevriest' in een houding, of totdat het een bepaalde houding na mag doen nadat het is voorgedaan in een spel, kan wachten om iets te tekenen/schrijven tot de muziek aan gaat bij een activiteit waarbij er alleen getekend mag worden als de muziek aan is. • Tijdens het wachten totdat een nieuwe activiteit begint, houdt het kind zichzelf bezig door zachtjes te praten met een klasgenoot, een boek te lezen enz. (zolang dit passend is). • Het kind steekt zijn/haar hand op tijdens een klassikale les, in plaats van te roepen.	• op zijn/haar beurt af te wachten. • Het kind vermijdt wachten door af te dwalen en/of andere klasgenoten te storen. • Tijdens het wachten tot een nieuwe activiteit begint, zeurt het kind, vraagt het herhaaldelijk wanneer ze gaan beginnen en/of overtreedt de regels. • Het kind verplaatst van de ene activiteit naar de andere voor het signaal van de overgang is gegeven (bv. De leerkracht is nog bezig met aanwijzingen geven aan de hele klas of aan een andere klasgenoot).
16. Kan omgaan met sociale dilemma's en conflicten met klasgenoten en is in staat om deze op te lossen. <i>*Dit item gaat over het oplossen van sociale problemen.</i> <i>*Er is een optie om "niet van toepassing" te scoren. Er moet sprake zijn van een dilemma of conflict.</i>	
WEL (consistent of meestal) • Het kind kan omgaan met een sociaal conflict, meningsverschil of dilemma (bv. reageren op ongebruikelijk gedrag van een klasgenoot) zonder van streek te raken of ongepast te reageren (bv. met agressie). • Het kind kan het sociale probleem beschrijven, met de bijbehorende gevoelens van de betrokken personen en de regels in de klas die horen bij de situatie. • Het kind kan zich inleven in andere kinderen, zowel in de klas als in denkbeeldige situaties. • Het kind kan praten over en begrijpen wat het probleem is en wat 'eerlijk' zou zijn. • Het kind past strategieën toe om problemen op te kunnen lossen in de omgang met klasgenoten. • Het kind merkt het op als andere kinderen een conflict/probleem hebben en doet een poging om te helpen om het op te lossen. • Het kind vermijdt conflicten en reageert op een passieve, kalme manier op agressie of roept de hulp van de leerkracht in.	NIET (soms of nooit) • Het kind raakt van streek en is niet in staat om genoeg te kalmeren om het probleem op te lossen. • Het kind krijgt een driftbui of rent weg bij een meningsverschil. • Het kind heeft er moeite mee dat het niet aldoor zijn/haar zin krijgt. • Het kind wordt fysiek of verbaal agressief naar andere kinderen wanneer zich een conflict voordoet (bv. Stem verheffen, onvriendelijke woorden gebruiken, in de persoonlijke ruimte van een ander komen).